

'Dreiging van buitenaf is van alle tijden'

Regisseur Bjørseth legt uit waarom Edward Albee's huiskamerdrama 'In wankel evenwicht' nog steeds actueel is.

Door onze medewerker **Kester Freriks HAARLEM.** „Ik wil mijn kamer terug. Ik wil mijn kamer”: dochter Julia van een welgesteld Amerikaans gezin ontdekt dat haar ouders haar meiskamer hebben vergeven aan de burens, ook hun beste vrienden. De 36-jarige Julia zit in haar vierde scheiding en wil terug naar huis. Ze komt in een horrorverhaal terecht. De man en de vrouw die zich op haar kamer hebben verschanst, zijn *creeps*: indringers die het gezin ontwrichten.

Met het huiskamerdrama *In wankel evenwicht* (*A Delicate Balance*, 1966) geeft de Amerikaanse toneelschrijver Edward Albee (1928-2016) een beklemmend beeld van de atoomdreiging in de Koude Oorlog. Het binnendringende echtpaar lijdt aan een onbenoembare angst voor „de fatale paddestoel” en zoekt redding.

„Ik heb geen concrete referenties aan die tijd”, zegt regisseur Maren E. Bjørseth (Noorwegen, 1984), die regie studeerde aan de Theaterschool Amsterdam en het stuk uitbrengt bij Toneelschuur Producties en Internationaal Theater Amsterdam.

„Dreigingen van buitenaf zijn van alle tijden. Nu zouden we denken aan terreurdaden en aanslagen, aan president Trump, aan de oorlog in Syrië. We kennen angst voor het vreemde en onbekende ook uit ons alledaagse leven. Over dat laatste gaat voor mij *In wankel evenwicht*. De vrienden vragen om troost en saamhorigheid, maar creëren een explosie van paniek bij Agnes en Tobias bij wie ze aankloppen. Ook hun dochter Julia en Claire, de zuster van Agnes, raken erdoor bevangen”. De speelvloer van de Haarlemse Toneelschuur is bezaaid met houtschilfers. Tuinstoelen liggen plat op de grond, alsof ze in een razende storm omver zijn geblazen. In het midden prijkt het huis met twee verdiepingen: de woonkamer en daarboven Julia's kamer. We zien de insluipers Edna en

Harry in Julia's kamer. Eigenlijk is dat tegen de regieaanwijzing van Albee, die berucht wars is van eigenmachtige ingrepen door regisseurs. In 2007 bracht Theatergroep Carver hetzelfde stuk. Tijdens een interview voor *NRC* liet ik Albee scènefoto's zien, en hij ontstak in woede toen hij erachter kwam dat Julia's kamer open was en niet afgesloten.

Bjørseth begrijpt Albee's onvrede, maar geeft er geen gehoor aan: „Als toneelschrijver zou ik juist benieuwd zijn naar interpretaties van latere generaties regisseurs en spelers.”

De cruciale vraag die Albee in het stuk stelt is of je er bent voor anderen als er een ramp gebeurt, aldus Bjørseth: „De dreiging die van mensen uitgaat die ongevraagd je huis binnenkomen, is enorm. Je wilt je rug vrijhouden, maar je voelt je aangevallen. Het enige wat je kunt doen is de kalmte bewaren, het wankel evenwicht koesteren.” Malou Gorter en Hajo Bruins vertolken Agnes en Tobias, het echtpaar dat de ongewenste nieuwkomers ontvangt. Volgens Gorter is voor haar personage de angst voor het stel „reëel en probeert ze die uit alle macht te bezweren”.

Xenofobie

In een van de mooiste monologen uit het stuk betoogt Agnes dat ze „vormvast” moet blijven, want „er moet tenslotte een evenwicht gehandhaafd worden”, anders valt alles uit elkaar.

Bruins noemt „xenofobie” de drijfveer van zijn personage en Emma Josten, die de binnensluipende Edna vertolkt, zegt: „Het klinkt misschien absurd als Harry en Edna zeggen dat ze bang zijn, maar niet weten waarvoor en waarom. De manier waarop zij schaamteloos het huishouden overnemen, maakt Julia's woede begrijpelijk.”

Toen Bjørseth *In wankel evenwicht* voor het eerst las, raakte ze geïntrigeerd door de grimmige kracht die uitgaat van buitenstaanders die je leven binnendringen: „Wat gebeurt er met ons als we worden geconfronteerd met angst voor het onbekende? Die vraag wil ik in deze regie stellen.”

In wankel evenwicht door Toneelschuur Producties en Internationaal Theater Amsterdam. Première: 30/3 Toneelschuur, Haarlem. toneelschuur.nl

E26

FOTO TONEELSCHUUR/ITA

Malou Gorter (Agnes) slaat **Carina de Vroome** (Julia), rechts **Janneke Remmers** (Claire) in 'In wankel evenwicht'.